

Anton Hoas Ströman surfandes i Costa Rica.
Fotograf: Tobias Ivarsson / Surfakademin

school stuff 3
surf's up! By Jens Holmer

Oriden dröm - våg med slöja.
Fotograf: Surfakademin

När vi surfar är det mycket vi måste hålla koll på som "swellets" storlek och riktning, sandbankarnas form, hur det blåser och vilken tid på dygnet det är hög- respektive lågvatten. Alla dessa aspekter spelar roll för var och när vi väljer att surfa. I den tredje delen av Search & Surfakademin's surfskola skall vi lära oss om havet och dess mäktigaste uttrycksform - vågor.

Vågor skapas långt ifrån den plats där vi surfar. Stora stormar ute till havs skapar dyningar eller "swell" som färdas hundratals mil över öppet hav fram tills dess att de möter ett hinder – land. Den plötsliga upphöjningen av havsbotten gör att dyningen inte har någonstans att ta vägen - den bryter och en våg bildas.

En vanlig missuppfattning är att vi vill ha stark vind som blåser mot land när vi surfar, men det är snarare tvärtom, vi vill ha vind som blåser från land – ut mot havet. Frånlandsvind blåser mot vågorna och håller uppe dem lite längre vilket gör dem skönare att surfa. Vid kraftig frånlandsvind bildas något som kan liknas vid en "slöja" på vågen – "slöjan" är ofta en indikator på bra surf.

En annan syn som vi surfare vill se är blankt hav med tydliga linjer som rullar in mot land. Dessa linjer, eller dyningar, har skapats i samband med stora stormar långt ut till havs. Man pratar om "groundswell". Groundswells är dyningar som färdats långt ifrån

stormen över öppet hav för att möta land. Det här kräver att havet är stort och att inget "ligger i vägen".

Det här med att vi inte vill ha stark vind som blåser mot land när vi surfar gäller dock inte alltid. Det beror på vart man befinner sig. Om man surfar i Sverige surfar man just vindpiskat hav, "windswell". Man surfar då mitt i, eller i alla fall närmare, stormen. Det blir stökigare och inte lika "rena" vågor. Orsaken till att man surfar den här typen av vågor i Sverige har att göra med våra grannländer. Norge och Danmark ligger tyvärr "i vägen" för inkommande groundswells. Det är därför som många väljer att surfa på platser vid öppet hav som Biarritz och Biscaya (Atlanten) eller Nicolya halvön i Costa Rica (Stilla havet). Praktexemplet är dock Hawaii...

Hawaii ligger, som världens mest isolerade ögrupp, hundratals mil ifrån annan större landmassa, mitt ute i världens största ocean – Stilla havet. Stormar långt norr om Hawaii-öarna genererar energi som rör sig ner mot Hawaii i form av stora swell. Hawaii reser sig väldigt snabbt (från havsbotten räknat är Hawaiiöarna världens högsta berg med toppar på över 10 000 meter). På ett par hundra meter stiger land från 1000 meters djup till bara någon meter under vattenytan. Dyningarna rör sig mot detta "världen högsta berg" och vattenmassorna måste ta vägen någonstans och "välter" över och bildar vågor. På Hawaii är förhållandena perfekta för att skapa vågor av världsklass.

När vågor bryter kan de bryta över rev eller sand. Revet är konstant och vågen bryter på liknande sätt hela tiden (förutsatt att riktning och storlek på swellet är konstant). Sandbankar (beachbreaks) förändras med varje vågen och ett stort swell ändrar dem mycket. Vågor kan också bryta då de träffar en utstickande udde eller en pir. Det här kallas för ett "pointbreak".

Eftersom det kan vara stora skillnader mellan låg- och högvatten har det också betydelse. På vissa platser är det upp till 7 meters diff! Då det finns en relation mellan hur hög vågen är och hur djupt det är för att vågen skall bryta kommer inte bara vågens storlek spela roll utan också hur snabbt det grundar upp. Vid ett större swell kan det bryta på djupare vatten. När man surfar på platser med stora skillnader mellan hög- och lågvatten är det avgörande för när man kan surfa. Det finns tidvattentabeller med dygnets två lågvatten och högvatten angivna. Generellt sett är det oftast svårt att surfa på högvatten vid beachbreaks. Det är helt enkelt för djupt. Å andra sidan finns det också många rev som man bara kan surfa vid högvatten.

Pohlman i all ära, men det är nästan lika ofta fel som rätt när det gäller generella väderprognoser. Surfprognoser har, tack och lov, en större säkerhet då de utgår från stormar som är på gång eller redan är i gång. Det finns mängder av sidor på internet där man kan gå in och titta på vågprognoser. Tittar man till exempel på www.magicseaweed.com får man information om olika platser i olika världsdelar. Går man t ex in på Europa, Frankrike och Biarritz får man femdygnsprognos över A) hur stora vågorna är (här skall man egentligen säga dyningarna – det är inte vågor förrän de bryter), B) hur långt det är mellan vågorna, C) vilket håll vågorna kommer in från och D) hur stark vinden är och från vilket håll det blåser.

Informationen kommer från utplacerade bojar som mäter swell ute till havs. Utanför Hawaiis norra kust finns t ex boj nummer 51001 placerad. Går man in på www.ndbc.noaa.gov får man fram en karta där man kan klicka på bojar runt om i världen och få värden på hur högt swellet är och ett värde på hur långt intervall det är mellan vågtopparna. Att höjden är av intresse är givet men intervallet är lika avgörande för fina vågor. Är det korta intervall är det inget bra swell utan allt är kaos och stökigt. Varje timma kan man läsa av värden på bojen. Man vet ungefär hur lång tid det tar för swellet att färdas från boj till land. I fallet med boj 51001 tar det dryga 8 timmar från det att swellet passerar bojen tills dess att vågor börjar bryta vid Hawaiis norra kust. Att följa dessa bojar är ett säkert sätt att prognostisera vågor. När de största vågorna som slagits mot land under vår livstid rullade in mot Hawaiis norra stränder den 28 januari 1998 (känt som "Big Wednesday") hade boj 51001 (nordväst om Hawaii) visat

värden på 25 fot och 25 sekunder! Drygt 8 timmar senare slog vågor på 80-90 fot (närmare 30 meter) mot Hawaiis kust. Kunde man surfa dessa vågor? Var det någon som försökte?

Det har alltid pratats om att rida de största vågorna. Var finns de? Hur höga är de? Överlever man om man trillar? Idag surfar man vågor större än någonsin tidigare. Man surfar vågor som är över 20 meter höga. Nu skall vi titta på hur "störstvågssurfingen" utvecklats.

Störstvågssurfing började i slutet på 50-talet på Hawaii. Med Greg "The Bull" Noll i spetsen, "chargade" den tidens vattenmän ner för Waimeas vågor. Waimea, på Oahus norra kust, hade fram till dess ansetts livsfarligt att surfa men nu var man ute och surfade vågor som var 10 och 15 meter höga. Sedan dess har mycket hänt, framför allt med utrustningen. Snart byggdes brädor som var särskilt tillverkade och shapade för att surfa och framför allt paddla in på dessa monstervågor. Brädorna kom att kallas "guns" och var långa, smala och spetsiga i såväl nosen (framtill) som tailen (baktill). Problemet var att oavsett hur man skapade brädor blev vågorna efter en viss höjd så gott som omöjliga att paddla in på. Inte ens dessa störstvärdsbrädor fungerade.

I slutet på 90-talet kom legendariska livvakten Derrick Doerner tillsammans med vattenmannen Laird Hamilton på idén att man kunde dra in surfare med jetski på vågor. Innan dess hade många andra försök gjorts, bland annat med hjälp av helikopter. Med hjälp av jetski kunde nu surfaren få tillräckligt hög fart för att matcha vågens hastighet och "hinna" med vågen. Under Big Wednesday hade denna typ av surfing, så kallad "tow in surfing", utvecklats och flera surfare stod redo att surfa vågor högre än någonsin tidigare. Vågor kring 70 fot (närmare 25 meter) surfades denna dag. Den här typen av "tow in big wave surfing" är ingenting för oss vanliga dödliga. Vi skulle troligen dö om vi trillade. De flesta surfar i softa vågor. När det kommer in stora swells gäller det bara att veta vart man skall åka – i en skyddad vik eller liknande där man kan surfa huvudhög perfekt vågor, medan Laird Hamilton & Co kör sina höghusvågor. Det finns ett fantastiskt klipp på youtube där en av största vågorna som tagits på film finns dokumenterad. Kolla in Mike Parsons fantastiska våg tagen utanför Maui på: www.youtube.com/watch?v=I8_38LHTeDg

Har du frågor kring vågsurfing? Maila till surfa@searchmagazine.se (bland de insända frågorna lottar vi ut lite produkter från Hawaiian Tropic).

Live. Love. Surf. Jens & Surfakademin

Peter Sahlberg surfar våg som han kunde läsa om skulle
komma långt innan.
Fotograf: Max Wängdahl / Surfakademin

school stuff 3
surf 's up! By Jens Holmer